

Som jeg har nævnt, præges monografien af manglen på handlinger og på deltagerobservation. Der er en enkelt episode, som udgør en undtagelse. Watanabe genkalder sit besøg hos en irsk familie, som han plejede at sammenligne med yankee-familien: „De [irske] var ret dygtige til at underholde deres gæster. Et ungt par demonstrerede med overdrevne gestus, hvorledes de skændtes i hverdagen. (Konen råbte af manden, mens hun kastede grønne bønner efter ham, og manden rejste sig fra bordet og stormede ud)“ (s. 158).

Denne fingerede familiekonflikt ved middagsbordet udgør en ganske afslørende begivenhed, ikke fordi den siger så meget om den irske familiekultur, men fordi den kaster lys over Watanabes generelle metode, hvor informanterne fremstår udelukkende på grundlag af deres udsagn, og hvor deres udsagn ikke udtrykker meget andet end meninger. Monografien rummer en masse stof. Der mangler bare en fortolkning af det. En anmelder bør ikke blot pege på mangler, men i dette tilfælde kunne man have ønsket, at antropologen havde stillet mere reflekterede spørgsmål til sit feltmateriale.

Jonathan Schwartz
Lektor emeritus
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

Robert P. Weller: *Discovering Nature: Globalization and Environmental Culture in China and Taiwan*. Cambridge: Cambridge University Press 2006. 189 sider. Illus. ISBN 0-521-54841-1 (pb). Pris: £15.99, \$27.99. ISBN 0-521-83959-9 (hb). Pris: £40, \$70.

Hvordan siger man „natur“ på kinesisk? Dette spørgsmål og mange andre besvarer antropologen Robert Weller i en velskrevet lille bog, der belyser ændringer i kinesiske opfattelser af natur og miljø gennem det 20. århundrede ved at springe fra Taiwan til Folkerepublikken, fra nationalparker til lossepladser og fra barer, der serverer ren ilt, til entreprenører, hvis krabber dør af spildolie.

Klassiske kinesiske opfattelser af kosmos opererede ikke med nogen skarp distinktion mellem natur og kultur og hævdede, at mennesker og miljø gennemstrømmedes af den samme kosmiske energi, af *qi*. Tilsvarende ideer finder udtryk i *fengshui*, en praksis, som mere direkte sigter mod at drage nytte af disse energistrømme i tid og rum, men som Weller påpeger, er „antropokosmisk resonans“ og sidenhen buddhistisk medfølelse for alt levende ikke hele historien om kineseres forhold til naturen. Der findes også en forestilling om, at geografisk eller konceptuelt marginale dyr og planter besidder en særlig kraft, og det er årsagen til, at truede dyrearter til tider ender på middagsbordet sammen med grænseoverskridende retter som „insektgræs“, der kommer fra det fjerne Qinghai og er både dyr og plante, og „levende fisk“, der spræller mellem kategorierne rå og tilberedt under måltidet.

Gennem det seneste århundrede har vestlige forestillinger om en essentiel dikotomi mellem natur og kultur og om naturen som genstand for udforskning, udnyttelse og beskyttelse, sat deres tydelige præg på landskaber og tænkemåder i Kina, og ordet *ziran*, som på klassisk kinesisk betød „selvfølgelig“ eller „det, der er sig selv lig“, kom fra midten af 1920'erne til at antage i det mindste en del af de mange betydninger, ordet „natur“ har på europæiske sprog. Den vestlige idé, som har sat de tydeligste spor i Kina, er tanken om naturen som et objekt, der kan beherskes og udnyttes, men også andre vestlige tilgange

såsom den biocentriske, der ser naturen som værende vigtigere end mennesket, og den pastorale, der tilstræber en harmonisk sameksistens, har aflejret sig over de traditionelle naturopfattelser.

Efter præsentationen af traditionelle og vestlige opfattelser i hver sit kapitel følger tre mere caseorienterede kapitler, der handler om henholdsvis naturturisme, som blandt andet har rødder i pilgrimsrejser og statslige spejderkorps, om miljøprotester, hvor lokale aktører har noget anderledes dagsordener end det voksende antal miljøorienterede ngo'er, og om miljølovgivning, hvor de seneste års politiske tiltag på nationalt plan er mindre synlige eller har utilsigtede effekter på lokalt niveau. De beskrevne cases er både fra Taiwan og Folkerepublikken, og Weller bruger Taiwan Strædet som en komparativ akse for bedre at kunne belyse statens indflydelse på miljøopfattelser.

Som bogens titel indikerer, udgør begrebet globalisering den teoretiske ramme for bogens overvejelser om kinesernes forhold til naturen, og med sin fastholden af kompleksiteten i både vestlig og kinesisk omgang med naturen søger Weller at undgå de yderpositioner, der enten fokuserer på det globale som en entydig homogeniserende kraft eller på det lokale som en konsistent modstand. Snarere end global ensretning og lokal modstand er der tale om en kreoliseringsproces, hvor forestillinger om naturen mødes på forskellige tidspunkter og på forskellige niveauer med forskydninger og forskellighed til følge. Trods dette teoretiske credo synes bogen i det store hele at reproducere den efterhånden meget slidte fortælling om, hvordan Kina reagerer på mødet med Vesten og gradvis importerer vestligt tankegods, og det forekommer både ærgerligt og unødvendigt. Som inspirationskilde for en kritik af Occidentens faustiske vilje til at beherske naturen har ideer om det harmoniske samspil mellem mennesker og natur hentet fra orientalsk filosofi vel haft en ganske væsentlig indflydelse på moderne vestlige naturopfattelser. Man kan naturligvis hævde, at Orienten blot har tjent som et gøglebillede i vestlige diskussioner, hvis parametre allerede var fastlagt på forhånd, men det forekommer mærkeligt slet ikke at diskutere, hvordan kinesisk „naturfilosofi“ som daoisme og fengshui er blevet fortolket, og om ideer derfra rent faktisk er blevet inkorporeret i globale miljødiskurser. En klassisk bog om fengshui af den britiske antropolog Stephen Feuchtwang bruges nu som manual af indretningsarkitekter i Californien, men også af de fengshuieksperter på Taiwan, hvis praksis bogen oprindeligt beskrev, og det kunne have styrket bogens argument at medtage den type eksempler og diskutere, hvordan Kina har bidraget til det globale, og hvordan lokale ideer er blevet transformeret, når de vender hjem igen.

Weller ærgrer sig over ikke at have fundet den alternative miljøbevidsthed, han havde håbet at afdække i Kina (s. 168), men der er måske mere tale om en metodisk *catch 22* end om et egentligt fravær af alternativer. Et illustrativt eksempel er beskrivelsen af et survey blandt bønder i Anhuiprovinsen, hvor 63 procent af respondenterne ikke genkendte ordet „miljøbeskyttelse“ (s. 141). I stedet for at tage det som udgangspunkt for en undersøgelse af, hvad bønderne så egentlig tænker om den natur, de går og roder med til daglig, konstaterer vi blot et fravær – de bekymrer sig ikke om ozonlaget og er i øvrigt dårligt uddannede – før vi bevæger os hastigt videre. Ved at inddrage så forskelligartede cases bliver det eneste samlende referencepunkt for fremstillingen netop den globale miljødiskurs, og dermed afskærer forfatteren sig selv fra at finde og udforske naturopfattelser, som er radikalt anderledes.

„At kigge på blomster i galop“ siger man på kinesisk om det overfladiske, og talemåden kunne måske tjene som en karakteristik af denne bog, der tager tilløb til originale analyser

og vrimler med spændende empiriske eksempler, men indfatter indtrykkene i en ramme af globaliseringsteori, som virker mindre oplagt.

At kigge på blomster i galop. Det er nu heller ikke værst, når man skal have et overblik i en fart, og bogen fungerer fint som en rekognosceringstur i et terræn, der utvivlsomt vil blive skrevet mere om i de kommende år.

*Mikkel Bunkenborg,
Ph.d.-stipendiat
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Anmelderredaktionen skal beklage, at anmeldelsen af bogen *At være muslim i Danmark* i *Tidsskriftet Antropologi* nr. 50 fejlagtigt stod angivet som forfattet af Marianne Holm Pedersen. Anmeldelsens forfatter er Sofie Danneskiold-Samsøe. Anmelderredaktionen takker Marianne Holm Pedersen for at have gjort opmærksom på fejlen.